

Dr hab. Małgorzata Laskowska, prof. ucz.
Kierownik Katedry Teorii, Języka i Etyki Mediów
Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie
ul. Dewajtis 5; 01-815 Warszawa
e-mail: m.laskowska@uksw.edu.pl

Warszawa, dn. 23.11.2024

Recenzja rozprawy doktorskiej pt.

**MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE A ZJAWISKO
EKSHIBICJONIZMU SPOŁECZNEGO
W POKOLENIACH Z ORAZ BABY BOOMERS**

przygotowanej przez mgr Dianę Puchalską
w Kolegium Mediów i Komunikacji
Społecznej Wyższej Szkoły Informatyki
i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie
pod kierunkiem
dr. hab. Marcina Szewczyka, prof. WSiIZ

Wprowadzenie

Recenzowana dysertacja została napisana na temat ekshibicjonizmu społecznego w mediach społecznościowych, z uwzględnieniem różnic pokoleniowych i płciowych, analizując pokolenia Z i Baby Boomers. Ekshibicjonizm społeczny we współczesnych mediach, zwłaszcza w mediach społecznościowych, jest obecnie rzeczywiście ważnym społecznie i medioznawczo tematem, a przy tym zagadnieniem interesującym oraz pilnym do badania i nieustannego aktualizowania. Dla wielu osób ujawnianie prywatnych aspektów życia w przestrzeni publicznej stanowi istotny element budowania wizerunku lub po prostu zyskania uwagi czy uznania. To, w jaki sposób i dlaczego ludzie angażują się w takie działania, może różnić się znacząco między pokoleniami, a także między płciami, i o tym szczegółowo napisała Autorka, pani mgr Diana Puchalska, w recenzowanej rozprawie.

Z dużym zatem uznaniem i zainteresowaniem należy przyjąć temat podjęty w rozprawie doktorskiej zatytułowanej „Media społecznościowe a zjawisko ekshibicjonizmu społecznego w pokoleniach Z oraz Baby Boomers”, przygotowanej przez Panią mgr Dianę Puchalską pod kierunkiem dr. hab. Marcina Szewczyka, prof. WSiLiZ. Słowem wstępu warto również wyraźnie podkreślić, iż tematyka recenzowanej rozprawy znajduje się w obszarach badawczych nauk o komunikacji społecznej i mediach i stanowi interesujące uzupełnienie aktualnej literatury badawczej w tej właśnie dyscyplinie.

Recenzja składa się z następujących elementów: ogólna prezentacja rozprawy doktorskiej, ocena merytoryczna, metodologiczna i formalna rozprawy, kwestie do dyskusji oraz konkluzja końcowa.

Ogólna prezentacja rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska liczy 252 strony i składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, netografii, spisu tabel, wykresów, rysunków, załączników, streszczenia w języku polskim oraz angielskim. Cztery pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny, dwa natomiast ostatnie badawczy, z czego rozdział piąty zawiera opis metodologii, a szósty stanowi prezentację wyników badań i ich podsumowanie.

W rozdziale pierwszym podjęto problematykę mediów społecznościowych na świecie i w Polsce. Opisano tu szczegółowo takie wątki, jak: pionier sieci społecznościowych – Six Degrees, Friendster, Myspace – wzlot i upadek, polskie media społecznościowe – rozwój i specyfika oraz współczesne popularne media społecznościowe: Facebook, Instagram, X, LinkedIn, TikTok, Snapchat, YouTube.

W rozdziale drugim opisano przemiany pokoleniowe, charakteryzując takie pokolenia, jak: Baby Boomers (BB), pokolenie X, pokolenie Y, pokolenie Z oraz pokolenie Alfa. Następnie zaprezentowano podstawowe różnice pokoleniowe.

W rozdziale trzecim podjęto problem różnych zjawisk społecznych, a także mechanizmów psychologicznych w cyfrowej rzeczywistości, zwracając tu szczególną uwagę m.in. na uzależnienie od mediów społecznościowych, *Fear of missing out* (FOMO), cyfrowy narcyzm oraz zagadnienie internetowego celebryty.

W rozdziale czwartym opisano rozumienie i znaczenie strefy prywatnej oraz publicznej w mediach społecznościowych. Uszczegółowiono tu również psychologiczne aspekty prywatności w mediach społecznościowych, ludzkie potrzeby przynależności oraz rozumienie ekshibicjonizmu społecznego, a także stan badań na ten temat.

W rozdziale piątym zaprezentowano metodologię badań, natomiast w szóstym przedstawiono wyniki badań dla następujących zagadnień: zachowania i postawy w mediach społecznościowych, samoocena i zachowania w mediach społecznościowych, kontrola życia prywatnego i poszukiwanie uznania w mediach społecznościowych, korzystanie z mediów społecznościowych, odczucia związane z korzystaniem z mediów społecznościowych, Publikowanie osobistych treści, ocena, komentarze i wpływ na poczucie własnej wartości, autoprezentacja, wpływ publikowanych treści na relacje interpersonalne, zaangażowanie w mediach społecznościowych, liczba obserwujących, ekshibicjonizm społeczny w mediach społecznościowych.

Zakończenie rozprawy doktorskiej zawiera najważniejsze wnioski, po czym umieszczono bibliografię, spis tabel, rysunków, schematów, wykresów oraz streszczenie w językach polskim i angielskim. Proponowany układ pracy jest spójny, logiczny i zgodny z wymaganiami metodologicznymi.

Ocena merytoryczna, metodologiczna i formalna rozprawy

Słowem wstępu warto zaznaczyć, iż „głównym celem (...) pracy jest określenie poziomu ekshibicjonizmu społecznego w mediach społecznościowych, z uwzględnieniem różnic pokoleniowych i płciowych, analizując pokolenia Z i Baby Boomers” (s. 6). Poza tym Autorka zwróciła również uwagę na potrzebę zrozumienia „czynników wpływających na zachowania użytkowników mediów społecznościowych, takich jak czas spędzany na korzystaniu z platform, częstotliwość publikacji treści osobistych oraz preferencje dotyczące platform” (s. 6). Te założenia zostały przez Panią mgr Dianę Puchalską zrealizowane w rozprawie, stanowiącej interesujące badawczo studium teoretyczno-empiryczne w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach.

W ujęciu merytorycznym recenzowaną pracę oceniam pozytywnie z kilku przynajmniej względów.

Po pierwsze, na szczególną uwagę zasługuje część teoretyczna rozprawy, która obejmuje cztery rozdziały. Każdy z tych rozdziałów ma swoje uzasadnienie. Ich zawartość – przygotowana na podstawie poprawnie dobranej literatury przedmiotu (w języku polskim i angielskim) – pozwoliła Autorce przygotować odpowiednio badania. Część teoretyczna rozprawy stanowi studium bogate merytorycznie, wielowątkowe, ale przy tym uporządkowane i spójne. Autorka potrafi posługiwać się odpowiednią terminologią, a jeśli jakiejś brakuje w źródłach, potrafi – na podstawie analizy literatury przedmiotu – wyciągnąć odpowiednie wnioski i zaproponować definicję. Przykładem tego jest termin „ekshibicjonizm społeczny”. Jak napisała Pani mgr Diana Puchalska, „w literaturze przedmiotu brakuje jednoznacznej, wyczerpującej definicji pojęcia ekshibicjonizmu społecznego, mimo że samo zjawisko ekshibicjonizmu jest obecne szczególnie w literaturze zagranicznej dotyczącej zachowań w mediach społecznościowych. Współczesne badania koncentrują się na szeroko pojętej autoprezentacji, prywatności oraz samorealizacji w środowiskach cyfrowych, jednak nie wyodrębniają precyzyjnie zachowań, które można by opisać jako ekshibicjonizm społeczny. W związku z tym, w niniejszej pracy podjęto próbę stworzenia własnej, autorskiej definicji tego pojęcia” (s. 7-8). Następnie Autorka zaproponowała swoją definicję i ją zaprezentowała na kolejnych stronach rozprawy. W jej zatem ujęciu ekshibicjonizm społeczny jest to „zjawisko społeczne polegające na intencjonalnym i regularnym upublicznianiu prywatnych informacji, przeżyć oraz wizerunku własnej osoby przy pomocy różnych środków przekazu, takich jak platformy cyfrowe, media tradycyjne, a także bezpośrednie interakcje społeczne. Jego celem jest często uzyskanie aprobaty, uwagi lub uznania w oczach innych” – s. 8. Takie działanie należy docenić, szczególnie od strony warsztatowej i naukowej, traktując je jako umiejętność samodzielnego podejmowania ważnych decyzji w organizacji badań oraz formułowania wniosków na podstawie analizy dostępnej literatury przedmiotu.

Po drugie, na szczególną także uwagę zasługuje przygotowanie rozdziału pierwszego rozprawy na temat mediów społecznościowych. Powstaje tu jednakże pewna wątpliwość czy dylemat, dotyczące tego, czy aż tak szczegółowo historycznie

należało tę tematykę tu opisać. Można by rozpocząć tę część rozprawy od razu, od współcześnie popularnych mediów społecznościowych w Polsce i na świecie. Mimo tego, uznaję za merytorycznie cenne zestawienie informacji aktualnych, naukowo przydatnych, wartościowych na temat wybranych mediów społecznościowych tej właśnie części pracy doktorskiej.

Po trzecie, rozdział na temat przemian pokoleniowych (jest to rozdział drugi) pozwala znacznie zrozumieć problem badawczy recenzowanej rozprawy. Porównawcze zestawienie ze sobą – w jednym rozdziale – kilku pokoleń (nie tylko dwóch pokoleń tytułowych) ułatwia wyobrażenie sobie tego, co jest najbardziej istotne w pokoleniach Z oraz Baby Boomers. Dzięki tym także treściowym dostrzegalna jest pewna ewolucja, a czasem rewolucja w użytkowaniu mediów przez wymienione tu pokolenia.

Po czwarte, część teoretyczna rozprawy stanowi cenne źródło aktualnej wiedzy z tematyki tu podjętej, a przede wszystkim wykaz bogatej literatury przedmiotu – w języku polskim i angielskim, a także stanu badań o ekshibicjonizmie społecznym w mediach społecznościowych (zob. np. s. 115-124). Zgromadzona tu baza literatury przedmiotu, w tym badań zastanych, stanowi ważny impuls i materiał pomocniczy do dalszych badań: na temat ekshibicjonizmu społecznego, mediów społecznościowych lub pokoleń Z oraz Baby Boomers.

Po piąte, badania własne, zaprezentowane w rozprawie, stanowią interesujące zestawienie danych na temat m.in. takich zagadnień, jak:

- zachowania i postawy w mediach społecznościowych przedstawicieli pokoleń Z oraz Baby Boomers,
- samoocena i zachowania w mediach społecznościowych,
- kontrola życia prywatnego i poszukiwanie uznania w mediach społecznościowych,
- korzystanie z mediów społecznościowych,
- odczucia związane z korzystaniem z mediów społecznościowych,
- ekshibicjonizm społeczny w mediach społecznościowych.

Wnioski z tych badań stanowią bardzo interesujący materiał, warty popularyzowania. Zostały one szczegółowo zaprezentowane na stronach 216-219.

Przechodząc natomiast do kwestii metodologicznych rozprawy, warto odnieść się tu do kilku aspektów. Badania dotyczyły ekshibicjonizmu rozumianego jako intensywna potrzeba przyciągania uwagi w mediach społecznościowych. Wzięto tu głównie pod uwagę różnice w poziomie ekshibicjonizmu między pokoleniami Z i Baby Boomers oraz płciami, analizując różne aspekty zachowań i emocji wynikających z tego zjawiska. Biorąc pod uwagę natomiast szczegółowe aspekty metodologii badań, warto zaznaczyć, iż dobrą praktyką Doktorantki jest uszczegółowienie celu badawczego. Autorka wypisała cele badawcze w sposób precyzyjny, czytelny oraz komunikatywny (zob. s. 129). Podobną praktykę zastosowała do prezentacji hipotez (s. 132).

Natomiast na s. 131, w zdaniu o treści: „Aby znaleźć odpowiedź na główny problem, ustalono następujące problemy szczegółowe” zapewne Autorce chodziło o „pytania szczegółowe”, a nie o „problemy szczegółowe”.

Metoda badawcza, technika oraz narzędzie – zostały poprawnie dobrane do celu badawczego i innych podstawowych założeń metodologicznych. Za główną metodę badawczą Autorka wybrała metodę sondażową; dobór ten poprawnie uzasadniła, powołując się na charakter przedmiotu badań i metodologiczną literaturę przedmiotu.

Dalej, struktura narzędzia badawczego – kwestionariusza ankiety nie budzi zastrzeżeń. Dobrą w tym temacie praktyką jest zamieszczenie go w załącznikach rozprawy, co Autorka uczyniła (na s. 244-250).

Dalsze fragmenty metodologii badań są opisane poprawnie i odpowiednio uzasadnione, a dotyczą one takich aspektów, jak: dobór próby, organizacja i przebieg badań.

W ocenie metodologicznej rozprawy warto również odnieść się do sposobu prezentacji danych – są one przedstawione w sposób przejrzysty, logiczny, w formie tabel lub wykresów, z odpowiednimi komentarzami.

Natomiast wnioski z badań można by bardziej uszczegółowić, prezentując je na więcej niż trzy strony (zob. 216-219). W ogólnym jednakże względzie część metodologiczną i empiryczną rozprawy oceniam pozytywnie, jako bardzo dobrą.

Pod względem formalnym praca przygotowana jest dobrze. Struktura pracy – spis treści – kolejność poszczególnych rozdziałów – są poprawne, w pełni uzasadnione, spójne oraz logiczne. Tytuł dysertacji „Media społecznościowe a zjawisko ekshibicjonizmu społecznego w pokoleniach Z oraz Baby Boomers” jest w pełni zgodny z treścią pracy.

Język pracy jest najczęściej poprawny (zdarzają się niekiedy wyjątki: literówki, czasem drobne błędy stylistyczne), zdecydowanie komunikatywny, zrozumiały. W całej pracy utrzymano styl naukowy.

Poprawnie zostały napisane i zredagowane takie części pracy, jak: wstęp, zakończenie (z poprawnie zaprezentowanymi wnioskami, z czytelną weryfikacją hipotez), przypisy, załączniki, spisy tabel, wykresów, rysunków oraz streszczenia (w języku polskim i angielskim).

Pod względem edycyjnym natomiast można by rozprawę bardziej dopracować: nagłówki poszczególnych rozdziałów (np. wyśrodkować, wyeksponować).

W bibliografii warto podzielić literaturę na kategorie, bez wyliczania jej. Proponowany podział bibliografii to na przykład następujący: 1) Źródła, 2) Literatura przedmiotu; 2) Literatura pomocnicza. Dzięki temu można uzyskać czytelny wykaz literatury na temat mediów społecznościowych, pokoleń Z oraz Baby Boomers oraz ekshibicjonizmu społecznego.

Podsumowując, należy wyraźnie podkreślić, iż w przypadku rozprawy doktorskiej Pani mgr Diany Puchalskiej pt. „Media społecznościowe a zjawisko ekshibicjonizmu społecznego w pokoleniach Z oraz Baby Boomers”, mamy do czynienia z ważnym studium teoretyczno-empirycznym z zakresu nauk o komunikacji społecznej i mediach. Tematyka różnych pokoleń i ich sposobu odbioru współczesnych mediów, różnic wynikających z nich, stanowi ważny punkt wyjścia do kolejnych badań, o potrzebie których w pracy pisała Doktorantka. W tym miejscu pragnę szczególnie pogratulować Promotorowi Panu dr. hab. Marcinowi Szewczykowi, prof. WSiIZ za podjęcie tej tematyki i prowadzenie Autorki w różnych wyzwaniach i zapewne także trudnościach.

Kwestie do dyskusji

W odniesieniu do przeprowadzonych badań oraz opracowanej rozprawy doktorskiej, można zadać Autorce następujące pytania:

1. Jakie jest znaczenie prywatności dla pokoleń Z oraz Baby Boomer?
2. Jakie może Pani zaproponować działania profilaktyczne w zakresie ekshibicjonizmu społecznego w mediach społecznościowych? Innymi słowy, jakimi działaniami możemy w jakimkolwiek stopniu zatrzymać nadmierne ukazywanie w mediach społecznościowych szczegółów ze swego życia wśród młodzieży?
3. Czy w przyszłości – w czasach następnych pokoleń – możemy spodziewać się jeszcze większego ekshibicjonizmu społecznego w mediach społecznościowych lub w innych, nowych mediach, w nowych formach komunikowania? Jeśli tak, to dlaczego oraz jak to zjawisko Pani postrzega z perspektywy swoich badań?

Konkluzja końcowa

Biorąc pod uwagę zawartość merytoryczną, formalną oraz metodologiczną rozprawy doktorskiej Pani mgr Diany Puchalskiej pt. „Media społecznościowe a zjawisko ekshibicjonizmu społecznego w pokoleniach Z oraz baby boomers”, stwierdzam, iż tematyka recenzowanej rozprawy znajduje się w obszarze zainteresowań nauk o komunikacji społecznej i mediach. Oceniam tę pracę pozytywnie i uznaję, że spełnia ona wymagania i warunki określone w art. 13 ust 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity Dz. U. 2014 r., poz. 1852, z późniejszymi zmianami), określone w „Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym”. Tym samym wnioskuję o dopuszczenie Pani mgr Diany Puchalskiej do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

Małgorzata Lorkowika